

комплекс методических рекомендаций позволяет осуществлять оценку инновационной активности предприятия в интересах его устойчивого экономического развития. Табл.: 2. Библиогр.: 22.

Ключевые слова: анализ; агропромышленный комплекс; инновационная деятельность; экономика; предприятие; развитие; устойчивость; факторы.

Чан Си Цо - аспирант кафедры экономики предприятия, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (01033, г. Киев, ул. Владимирская, 60)

E-mail: changshichao8888@126.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2945-5220>

The article has been received 09.11.2020

Revision: 16.11.2020

Бібліографічний опис для цитування:

Chang Shichao. Analysis of the influence of factors of innovative activity of agro-industrial complex enterprises on the stability of their economic development. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 84 – 94. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101084>

Chang, Shichao (2021). Analysis of the influence of factors of innovative activity of agro-industrial complex enterprises on the stability of their economic development. *Економіка АПК*, 1, pp. 84 – 94 [In English] <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101084>

*

УДК 338

JEL Classification: Q18; Q13

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101094>

В. В. РУСАНЮК, аспірант*

Державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі

Мета статті - розкрити сутність і основні напрями державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі в сучасних умовах.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність методів наукового пізнання системи та механізму державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. Досягненню мети сприяли загальнонаукові методи: емпіричних досліджень (вимірювання, порівняння, спостереження); теоретичних досліджень (аналіз і синтез); а також локальні (специфічні): аналізу ситуації (розрахунково-конструктивний метод).

Результати дослідження. Встановлено, що державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі - цілісність реалізованих протекціоністських заходів, що гарантують фінансову, бюджетну, правову, економічну, інвестиційну безпеку конкурентоспроможного функціонування суб'єктів підприємництва в ринковому середовищі з метою оптимізації умов і наслідків підприємницької діяльності, формування гідного рівня продовольчої безпеки держави, адаптації товаровиробників до сучасних умов нестабільності та коронакризи. Обґрунтовано, що фінансові витрати на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників повинні становити не менше 1% обсягу випуску сільськогосподарської продукції, за теперішніх 0,4%. Виявлено відсутність реальної податкової підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Встановлено, що реалізація пріоритетності державного регулювання малих суб'єктів підприємництва, фізичних осіб-підприємців і домогосподарств тільки сприятиме підвищенню інтегральної ефективності використання бюджетних коштів.

Елементи наукової новизни. Розкрито сутність та основні напрями державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі в сучасних умовах та запропоновано методичний підхід до обґрунтування основних напрямів модифікації державного регулювання, що сприяють вирішенню проблем функціонування підприємництва в аграрному секторі економіки. Акцентовано увагу на основні складові витрат за програмами державної підтримки розвитку підприємництва в аграрному секторі на 2021-2023 рр.

Практична значущість. Методичний підхід доцільно використовувати як базу в системі аналізу показників державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі відповідно до даних статистичної звітності суб'єктів підприємництва і макропоказників соціально-економічного стану країни. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 25.

© В. В. Русанюк, 2021

* Науковий керівник - М. Й. Малік, доктор економічних наук, професор, академік НААН.

Ключові слова: державне регулювання; державна підтримка; розвиток підприємництва; аграрний сектор; сільськогосподарські підприємства; фермерські господарства; кооперативи; криза; ринок.

Русанюк Василь Васильович - аспірант відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: rusanjuk.ur@ukr.net

Постановка проблеми. Стійкий розвиток суб'єктів підприємництва в аграрному секторі економіки неможливий без побудови адекватного національним умовам механізму державного регулювання. У 2020 р. фактор поширення гострого респіраторного захворювання COVID-19, пов'язаного з коронавірусом SARS-CoV-2, став одним з основних показників впливу на функціонування суб'єктів підприємництва в аграрному секторі економіки України. Тільки в період січень-червень 2020 р. обсяги виробництва в сільському господарстві скоротилися на 18,7%. Загальний стан коронакризи в економіці країни негативно вплинув на розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки.

Система державного регулювання функціонування підприємництва в сільському господарстві не враховує повною мірою: потреби в розвитку логістичної інфраструктури, менталітету українців, нерівномірності щільності населення по території країни, відмінності клімату і родючості ґрунтів; недостатньо орієнтована на стимулювання виробництва екологічно безпечної продукції та впровадження інновацій; не вирішує всі проблеми самозайнятості сільського населення; і ґрунтується на запозиченні досвіду країн з розвинутою ринковою економікою. Обсяги державної підтримки суб'єктів підприємництва в сільському господарстві не забезпечують високих темпів зростання обсягів виробництва в цьому секторі економіки. Для вирішення таких питань необхідна гнучка адаптація окремих елементів системи державного регулювання функціонування суб'єктів підприємництва в сільському господарстві до ситуації, що склалася.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні реалії державного регулювання розвитку підприємництва в сільському господарстві в аграрному секторі економіки розкриті в роботах таких вчених, як: О. М. Галицький, А. І. Лівінський, О. П. Дяченко [1]; Я. М. Гадзало, М. В. Гладій, Ю. Я. Лузан [13]; І. В. Гончарук, І. В. Томашук [2]; М. Я. Дем'яненко, В. М. Скупий [3]; А. Д. Діброва [5, 6]; В. М. Заяць [19]; Т. В. Калашнікова, А. О. Калашніков [7]; Ю. А. Карпишин, Л. В. Сус [8]; Н. М. Кулик

[17]; Ю. О. Литвин [9]; Ю. О. Лупенко [10, 19, 20]; М. Й. Малік [19-21]; М. І. Мальований [11]; В. А. Мамчур [21]; О. М. Могильний [12]; А. А. Осіпова [11, 14, 15]; Л. М. Пронько [17, 23]; П. Т. Саблук [3, 13]; І. В. Фурман [23]; Г. В. Черевко [24]; Т. С. Шабатура, О. М. Галицький [25]; О. Г. Шпикуляк [20, 21] та інших відомих вітчизняних економістів-дослідників. Проте відсутність комплексу підходів до стимулювання переходу господарств населення в категорію суб'єктів малого сімейного підприємництва; залучення в аграрний сектор вільних трудових ресурсів; підвищення рентабельності виробництва, інноваційної й інвестиційної привабливості; розвиток логістичної інфраструктури та орієнтації на виробництво екологічно безпечної продукції; концептуальні позиції функціонування процесів розвитку підприємництва в сільському господарстві з позицій удосконалення механізмів забезпечення інфраструктурної підтримки підприємницької діяльності, науково-методичне забезпечення цифрової трансформації суб'єктів підприємництва в аграрному секторі економіки та ряд інших питань актуалізують більш глибоке вивчення системи і механізму державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки України.

Мета статті - розкрити сутність і основні напрями державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі в сучасних умовах.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність методів наукового пізнання системи і механізму державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. Досягненню мети сприяли загальнонаукові методи: емпіричних досліджень (вимірювання, порівняння, спостереження); теоретичних досліджень (аналіз і синтез); а також локальні (специфічні): аналізу ситуацій (розрахунково-конструктивний метод).

Виклад основних результатів дослідження. Однією з головних функцій держави в розвитку підприємництва в аграрному секторі слід вказати створення правового поля, в якому будуть розвиватися соціально-

економічні процеси, що забезпечують відтворення і розподіл благ. Державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі визнано одним із ключових чинників збереження еквівалентних відносин на внутрішньому ринку продовольства і сировини між суб'єктами господарювання та на зовнішніх ринках забезпечення продовольчої безпеки держави і добробуту громадян.

Визначено, що основна цільова установка державного регулювання функціонування підприємництва в аграрному секторі полягає в розвитку соціально-економічних відносин між різними учасниками господарської та фінансово-кредитної діяльності з приводу виробництва і реалізації агропромислової та сільськогосподарської продукції, задоволення особистих потреб у продуктах харчування і створення доданої вартості, генерування доходів, необхідних для відтворення різних видів капіталу (виробничого, людського, екологічного та ін.).

Вважаємо, що державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі відображає цілісність реалізованих протекційних заходів, що гарантують фінансову, бюджетну, правову, економічну, інвестиційну безпеку конкурентоспроможного функціонування суб'єктів підприємництва в ринковому середовищі з метою оптимізації умов і наслідків підприємницької діяльності, формування гідного рівня продовольчої безпеки держави, адаптації товаровиробників до сучасних умов нестабільності та коронакризи. Інтеграційна цілісність організаційної, правової, соціальної, економічної складових механізму державного регулювання дозволяє актуалізувати використання інструментів реалізації пріоритетних програм розвитку ключових галузей національного господарства.

Вважаємо, що основні напрями модифікації державного регулювання, що сприяють вирішенню проблем функціонування підприємництва в аграрному секторі економіки, відображають:

1) напрями, які підлягають безпосередньому державному регулюванню:

1.1) проблеми 1-го рівня: високий рівень відрахувань до бюджету і позабюджетні фонди; недосконалість системи стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, технологій виробництва; слаборозвинена соціальна, логістична, транспортна інфраструктура села; нерозвиненість

системи страхування врожаю (продукції) в аграрній сфері; обмеженість каналів збуту виробленої аграрної продукції; диспропорції в розвитку малого і середнього аграрного бізнесу в суб'єктів України; нерозвиненість системи насінництва і племінного скотарства;

1.2) причини виникнення проблем 1-го рівня: невідповідність національних вимог екологічної безпеки аграрної продукції світовим стандартам; вартість страхування, зумовлена високим ступенем ризику; скорочення державного фінансування НДІ, лабораторій первинного насінництва, племінного скотарства; присутність на ринку фірм-олігополістів; недобросовісна конкуренція великих фірм і господарств населення; відсутність конкурентних переваг у продукції, виробленої малим і середнім бізнесом; особливості клімату, родючості ґрунтів; міграція населення; вимоги законодавства України; недостатнє державне фінансування, корупція;

1.3) ймовірні напрями усунення проблем 1-го рівня: створення на умовах державно-приватного партнерства малих підприємств, що здійснюють сертифікацію технологій виробництва аграрної продукції; розробка цільових державних програм щодо відродження та розвитку сіл; посилення відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів; надання можливості зниження відрахувань у позабюджетні фонди при працевлаштуванні соціально незахищених верств населення (студенти, інваліди, особи передпенсійного віку, пенсіонери); стимулювання розміщення малих і великих підприємств із переробки аграрної продукції в регіонах, найменш сприятливих для вирощування сільськогосподарських культур; удосконалення антимонопольного регулювання; закупівля для державних і муніципальних потреб екологічно безпечної аграрної продукції; субсидування державою страхових компаній (відшкодування збитків), які здійснюють страхові виплати суб'єктам малого і середнього бізнесу в разі загибелі врожаю, падежу худоби; створення на умовах концесійних угод держави та бізнесу (у т. ч. малого) підприємств із розвитку сільськогосподарського насінництва, розведення племінної худоби;

2) напрями, які підлягають непрямому державному регулюванню:

2.1) проблеми 2-го рівня: епідемічні спалахи захворювань сільськогосподарських тварин; залежність результату господарської

діяльності від природних і кліматичних явищ; нестача земельних ділянок (угідь), придатних для ведення господарської діяльності;

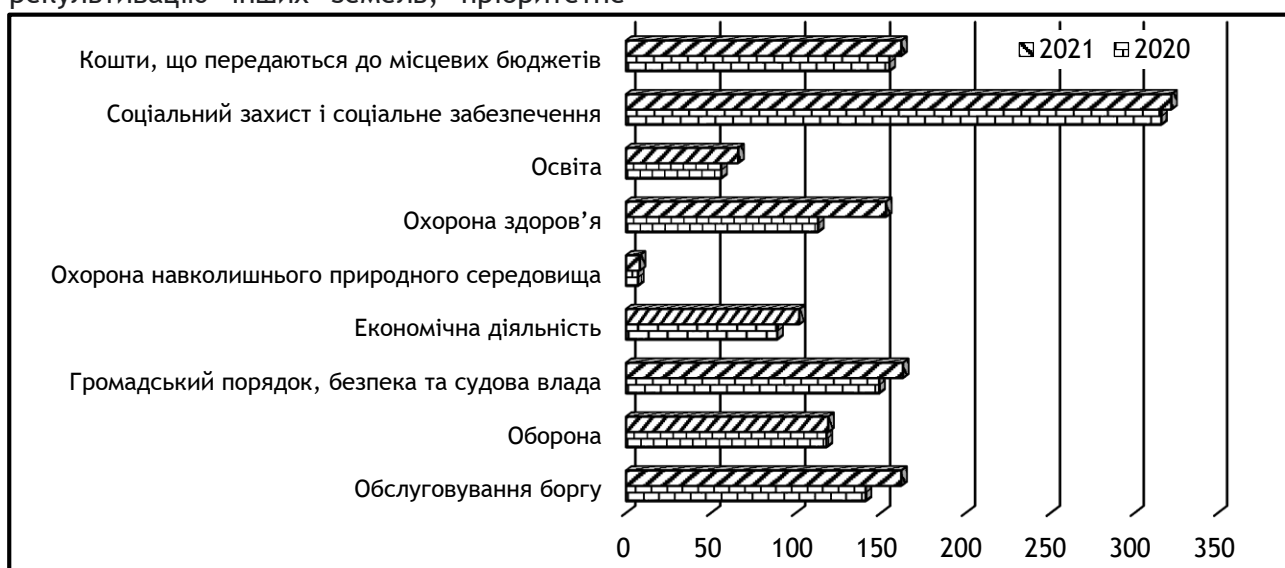
2.2) причини виникнення проблем 2-го рівня: обмеженість земельних ресурсів; приховування власниками сільськогосподарських тварин фактів падежу худоби; стихійні лиха, кліматичні особливості регіонів, несприятливі погодні умови (обмерзання ґрунтів, посуха, повінь, вивітрювання, вимерзання і загибель посівів озимих культур, багаторічних трав);

2.3) ймовірні напрями усунення проблем 2-го рівня: протиепізоотичні заходи; субсидування витрат суб'єктам малого та середнього бізнесу на проведення вакцинації тварин і птиці; розвиток ринку страхування сільськогосподарських тварин, птиці; посилення відповідальності власників тварин за приховування фактів масової загибелі худоби, відмова від проведення вакцинації; стимулювання розвитку ринку страхових послуг (страхування врожаю, поголів'я худоби, птиці); субсидування витрат на: розкорчування (рекультивуацію) непродуктивних старих садів, виноградників, лісових масивів; рекультивуацію інших земель; пріоритетне

надання муніципальних земель малому і середньому підприємству.

За кордоном реалізація інструментів державного регулювання спрямована на стимулювання функціонування малого підприємства. Пріоритетні напрямки - виробництво екологічно чистої, високоякісної, експортоорієнтованої продукції. Серед механізмів державного регулювання використовуються пряма фінансова підтримка (дотації, субвенції, субсидії), реалізація цільових програм, спеціалізована система оподаткування, страхова і кредитна підтримка. В Україні ж переважає реалізація інструментів прямого бюджетного фінансування у вигляді державної підтримки і вузькоспеціалізованих державних цільових програм з метою активізації економічного механізму функціонування великих і середніх суб'єктів підприємства аграрного сектору.

У 2021 р. в Україні пропонується збільшити витрати бюджету на 62 млрд грн, що на 4,9% більше за витрати в 2020 р. Загальна сума витрат у 2021 р. досягне 1 трлн 331 млрд грн (рис.). Реально без урахування інфляційного чинника витрати бюджету зменшилися на 3,3% [4].

Запропоновані на 2021 р. видатки державного бюджету, млрд грн

Джерело: Наведено за матеріалами [Висновки за результатами експертизи проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». URL : <https://www.rp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=851>].

Передбачається збільшення витрат на економічну діяльність на 13 млрд грн, або 14,3%. Проте відсутні витрати бюджету на реалізацію програми Мінфіну КПКВК 3511650 «Прискорення інвестицій у сільське господарство України». У пункті 42 Остаточних висновків Бюджетного кодексу України

обґрунтовано, що в період 2017-2021 рр. щорічні витрати на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників повинні становити не менше 1% обсягу випуску сільськогосподарської продукції. За бюджетною програмою Мінекономіки КПКВК 1201150 «Фінансова підтримка сільгосптоваровироб-

ників» заплановано 4 млрд грн витрат, або лише 0,4% обсягу випуску сільськогосподарської продукції у фактичних ринкових цінах 2019 р. [16].

У 2020 р. фінансування програм державної підтримки аграрного сектору становило 4 млрд грн. У 2021 р. заплановано витрати на підтримку розвитку суб'єктів підприємництва аграрного сектору в розмірі 4,5 млрд грн, що на 1,4 млрд грн менше, ніж у 2019-му [22].

У 2020 р. рівень підтримки суб'єктів підприємництва аграрного сектору було повністю реалізовано в сумі 4 млрд грн за п'ятьма напрямками: «Компенсація вартості сільгосптехніки» - 1,46 млрд грн; «Садівництво, виноградарство та хмелярство» - 290 млн грн; «Тваринництво та переробка» - 1,041 млрд грн; «Здешевлення кредитів» - 1,05 млрд грн; «Підтримка фермерства» - 132,9 млн грн.

У 2021 р. рівень підтримки суб'єктів підприємництва аграрного сектору планується реалізовувати за семи напрямками:

«Продовження підтримки за рахунок програми 5-7-9% (близько 60% кредитів у межах програми)»; «Розвиток фермерських господарств»; «Здешевлення придбання сільськогосподарської техніки та обладнання»; «Розвиток тваринництва»; «Здешевлення кредитів»; «Розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства»; «Підтримка та розвиток приватних меліоративних систем, надання державних грантів для розвитку державних меліоративних систем». У 2021 р. уперше заплановано витрати на: а) включення сільськогосподарських кооперативів у всі програми державної підтримки АПК як реципієнтів; б) підтримку сільськогосподарських кооперативів та виробників при втраті врожаю через надзвичайні ситуації природного або техногенного характеру.

Фахівці Мінекономіки так само розробили програми державної підтримки підприємців аграрного сектору на 2021-2023 рр. із витратами з бюджету, що становлять 16,3 млрд грн (табл.) [18].

Основні складові витрат по програмах державної підтримки розвитку підприємництва аграрного сектору на 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023
Пряма державна підтримка	3,8 млрд грн		
Здешевлення придбання основних засобів виробництва та надання спеціальних бюджетних дотацій на здешевлення інвестицій	1,2 млн грн		
Поліпшення якості поголів'я	350 млн грн		
Підтримка біорізноманіття тварин	180 млн грн		
Виплати на корову	1,7 млн грн		
Виробництво продукції з доданою вартістю у бджільництві, вівчарстві та козівництві	300 млн грн		
Здешевлення кредитів	4,4 млрд грн	4,5 млрд грн	4,8 млрд грн
Підтримка за придбання земельних ділянок	500 млн грн		
Здешевлення страхових платежів	2,3 млрд грн	3,5 млрд грн	4 млрд грн
Компенсації за садивний матеріал	300 млн грн	400 млн грн	500 млн грн
Холодильники та первинна переробка	300 млн грн	400 млн грн	500 млн грн
Розвиток вирощування нішевих культур, з них на вирощування:	295 млн грн		
гречки	105 млн грн		
проса	90 млн грн		
вівса	60 млн грн		
жита	40 млн грн		
Компенсація на придбання с.-г. техніки	2 млрд грн	2 млрд грн	2 млрд грн
Підтримка розвитку органічного виробництва	30 млн грн	40 млн грн	50 млн грн
Підтримка діяльності с.-г. кооперативів	2 млрд 425 млн грн		
Підтримка обслуговуючих с.-г. кооперативів	40 млн грн	60 млн грн	80 млн грн
Субсидія для кооперативів на 1 га оброблюваних угідь	30 млн грн	36 млн грн	54 млн грн
Дотація на утримання корів у кооперативах	100 млн грн	100 млн грн	150 млн грн
Фінансова підтримка кооперативам на поворотній основі	500 млн грн	500 млн грн	500 млн грн

Джерело: Наведено за матеріалами [Пропозиції Мінекономіки щодо державної підтримки аграрної галузі на 2021-2023 рр. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/na-agrarnomu-komiteti-predstavili-programi-derzhpidtrimki-apk-na-2021-2023-roki>].

Оподаткування являє собою досить ефективний інструмент державного регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. Проте діюча 4 група єдиного податку після скасування фіксованого сільськогосподарського податку відрізняється високим рівнем податкового навантаження. Реальної податкової підтримки у сільськогосподарських товаровиробників зараз немає.

Оптимізацію вітчизняної моделі державного регулювання підприємництва в аграрному секторі слід починати із встановлення пропозицій актуальних фінансових продуктів для пріоритетних одержувачів - суб'єктів підприємництва. Натепер потенціал державного регулювання акцентовано на великих і середніх товаровиробниках аграрного сектору. При цьому інструментами регулювання виступають пряма фінансова підтримка, послаблення в оподаткуванні, кредитування на пільгових умовах.

Необхідною, але недостатньою умовою ефективного функціонування підприємництва в аграрному секторі слід вказати вдосконалення концептуальних напрямів його державного регулювання, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції, що виробляється, і стимулюють легалізацію незареєстрованої підприємницької діяльності. Встановлено, що найбільш перспективний сценарій розвитку підприємництва в аграрному секторі це інноваційно-цільовий, який заснований на наданні підприємцям переважного права в отриманні фінансово-кредитної допомоги в усіх напрямках державної підтримки (і за рахунок податкових патентів для сімейних ферм та господарств населення).

Державна підтримка - одна із складових механізму державного регулювання, налагоджена система пільгового фінансування пріоритетних галузей і суб'єктів підприємництва. Неадекватний рівень державної підтримки суб'єктів підприємництва аграрного сектору знижує ризико- та конкурентостійкість, адаптивність товаровиробників у ринковому середовищі, дестабілізує комплекс

процесів розвитку національної економіки. Реалізація інструментів державної підтримки повинна бути абсолютно прозорою і стимулювати нарощування ємності ринкової ніші не тільки середніми і малими суб'єктами підприємництва, а й фізичними особами-підприємцями, домогосподарствами.

Результатами кореляційно-регресійного аналізу впливу факторів на рівень зростання ВВП у країні встановлено прямий тісний зв'язок змін ВВП з показниками обсягу реалізації продукції суб'єктами малого підприємництва аграрного сектору. Комбінований механізм державного регулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва в аграрному секторі втілює такі програми державної підтримки: а) розвиток спільного територіального виробництва в площині територіального виробничого кластера; 2) мікрофінансова підтримка особистих господарств; 3) пільгове кредитування, оподаткування, оптимальне страхування.

Висновки. Встановлено, що державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі - цілісність реалізованих протекціоністських заходів, що гарантують фінансову, бюджетну, правову, економічну, інвестиційну безпеку конкурентоспроможного функціонування суб'єктів підприємництва в ринковому середовищі з метою оптимізації умов і наслідків підприємницької діяльності, формування гідного рівня продовольчої безпеки держави, адаптації товаровиробників до сучасних умов нестабільності та коронакризи. Обґрунтовано, що фінансові витрати на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників повинні становити не менше 1% від обсягу випуску сільськогосподарської продукції, за теперішніх 0,4%. Реальної податкової підтримки в сільськогосподарських товаровиробників також немає. Реалізація пріоритетності державного регулювання малих суб'єктів підприємництва, фізичних осіб-підприємців і домогосподарств тільки сприятиме підвищенню інтегральної ефективності використання бюджетних коштів.

Список бібліографічних посилань

1. Галицький О. М., Лівінський А. І., Дяченко О. П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 93-98.
2. Гончарук І. В., Томашук І. В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4. С. 19-30.
3. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / [М. Я. Дем'яненко, П. Т. Саблук, В. М. Скупий та ін.]; за ред. М. Я. Дем'яненка. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 372 с.
4. Державний бюджет на 2021 рік: детальний аналіз аграрних видатків та державної підтримки. URL : <https://agropolit.com/news/17897-derjavnyi-byudjet-2021>.
5. Діброва А. Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Формат, 2008. 488 с.
6. Діброва А. Д. Теоретико-методологічні засади державної підтримки сільського господарства України. *Національний вісник НУБІП України*. 2009. Вип. 142. С. 19-24.
7. Калашнікова Т. В., Калашніков А. О. Інституційні засади державної підтримки розвитку аграрного сектору. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. Вип. 2 (42). С. 58-67.
8. Карпіншин Ю. А., Сус Л. В. Податкові механізми регулювання діяльності агрохолдингів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 209-217.
9. Литвин Ю. О. Механізми державного регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій України: теорія, методологія, практичні механізми реалізації : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 409 с.
10. Лупенко Ю. О. Розвиток господарської діяльності на сільських територіях: моделі та форми. *Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: збірник праць*. URL : https://issuu.com/nnc_iae/docs/19_35_per_for_orh_hos (дата звернення: 10.04.2020).
11. Мальований М. І., Осіпова А. А. Кредитні аспекти державної підтримки сільськогосподарського виробництва України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 96-102.
12. Могильний О. М. Зміна парадигми державних регуляторних функцій щодо аграрного виробництва в руслі енергетичної концепції С. Подолінського. *Збалансоване природокористування*. 2020. № 3. С. 69-78.
13. Модернізація державної політики розвитку аграрної сфери України: виклики, шляхи вирішення : монографія / Гадзало Я. М., Гладій М. В., Саблук П. Т., Лузан Ю. Я. Київ : Аграрна наука, 2020. 330 с.
14. Осіпова А. А. Еволюція та сутність державного регулювання аграрного сектору економіки. Соціально-економічні засади формування економічної системи України : монографія. Умань, 2019. С. 140-144.
15. Осіпова А. А. Аналіз результативності державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. 38. С. 37-41. URL : <http://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/646/637> (дата звернення: 25.07.2020).
16. Про затвердження Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємства : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text>.
17. Пронько Л. М., Кулик Н. М. Напрями реалізації державної підтримки аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1. С. 23-32.
18. Пропозиції Мінекономіки щодо державної підтримки аграрної галузі на 2021-2023 рр. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/na-agrarnomu-komiteti-predstavili-programi-derzhpidtrimki-apk-na-2021-2023-roki>.

References

1. Halitskii, O.M., Livinskii, A.I. & Diachenko, O.P. (2019). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mehanizm derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho vyrobnytstva v Ukraini [The organizational-economic mechanism of state regulation of agrarian manufacture in Ukraine]. *Investitsii: praktika ta dosvid*, 3, pp. 93-98 [In Ukrainian].
2. Honcharuk, I.V. & Tomashuk, I.V. (2018). Derzhavne rehuliuвання rozvittu resursnoho potentsialu silskikh teritorii: zahalni aspekty [State regulation of development of resource potential of rural territories: the general aspects]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment : aktualni pytanja nauki i praktiki*, 4, pp. 19-30 [In Ukrainian].
3. Demianenko, M.Ya., Sabluk, P.T., Skupyi, V.M., et al. (2011). Derzhavna politika finansovoi pidtrimki rozvittu ahrarnoho sektoru APK: monohrafiia [State politicians of financial support of development of agrarian sector of agriculture: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
4. Derzhavnyi biudzhnet na 2021 rik: detalnyi analiz ahrarnykh vydatkiv ta derzhavnoi pidtrimki [The state budget for 2021: the detailed analysis of agrarian expenses and the state support]. Retrieved from: <https://www.agropolit.com/news/17897-derjavnyi-byudjet-2021> [In Ukrainian].
5. Dibrova, A.D. (2008). Derzhavne rehuliuвання silskohospodarskoho vyrobnytstva : teoriia, metodolohia, praktika: monohrafiia. [Agricultural production state regulation: the theory, methodology, practice: monograph]. Kyiv: Format [In Ukrainian].
6. Dibrova, A.D. (2009). Teoretiko-metodolohichni zasady derzhavnoi pidtrimki silskoho hospodarstva Ukrainy [Teoretiko-methodological positions of the state support of agriculture of Ukraine]. *Natsionalnyi visnik NUBiP Ukrainy*, 142, pp. 19-24 [In Ukrainian].
7. Kalashnikova, T.V. & Kalashnikov, A.O. (2019). Institut-siini zasady derzhavnoi pidtrimki rozvittu ahrarnoho sektoru [Institutional positions of the state support of development of agrarian sector]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment : aktualni pytanja nauki i praktiki*, 2 (42), pp. 58-67 [In Ukrainian].
8. Karpishin, Yu.A. & Sus, L.V. (2019). Podatkovi mekhanizmy rehuliuвання diialnosti ahrarkholdyngiv v Ukraini [Tax mechanisms of regulation of activity of agrarian holdings in Ukraine]. *Biznes-Inform*, 2, pp. 209-217 [In Ukrainian].
9. Litvin, Yu.O. (2012). Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання sotsialno-ekonomichnoho rozvittu silskikh teritorii Ukrainy : teoriia, metodolohiia, praktychni mekhanizmy realizatsii : monohrafiia. [Mechanisms of state regulation of social and economic development of rural territories of Ukraine: the theory, methodology, practical mechanisms of realisation]. Donetsk: Yuho-Vostok [In Ukrainian].
10. Lupenko, Yu.O. (2020). Rozvitok hospodarskoi diialnosti na silskikh teritoriiakh : modeli ta formy. Perspektivni formy orhanizatsii hospodarskoi diialnosti na sili : zbirnik pratsi [Economic activities development in rural territories: models and forms. Perspective forms of the organisation of economic activities on village : the collection of works]. Retrieved from: https://www.issuu.com/nnc_iae/docs/19_35_per_for_orh_hos [In Ukrainian].
11. Malovanyi, M.I. & Osipova, A.A. (2020). Kreditni aspekty derzhavnoi pidtrimki silskohospodarskoho vyrobnytstva Ukrainy [Credit aspects of the state support of agricultural production of Ukraine]. *Vcheni zapiski Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seria: Ekonomika i upravlinnia*, Vol. 31 (70), 4, pp. 96-102 [In Ukrainian].
12. Mohilnyi, O.M. (2020). Zmina paradihmy derzhavnykh rehuliatornykh funktsii shchodo ahrarnoho vyrobnytstva v rusli enerhetychnoi kontseptsii S. Podolinskoho [Change of a paradigm state regulatory functions of agrarian manufacture in the tideway of S. Podolinsky's power concept]. *Zbalansovane prirodokoristuvannia*, 3, pp. 69-78 [In Ukrainian].
13. Hadzalo, Ya.M., Hladii, M.V., Sabluk, P.T. & Luzan, Yu.Ya. (2020). Modernizatsia derzhavnoi politiki rozvittu ahrarnoi sfery Ukrainy: vyklyky, shliahi : monohrafiia. [Modernisation of a state policy of development of agrarian sphere of Ukraine: calls, decision ways: monograph]. Kyiv: Ahrarna nauka [In Ukrainian].

19. Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Заяць В. М. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.

20. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність : монографія / [Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. та ін.] ; за ред. О. Г. Шпикуляка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. 204 с.

21. Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки : монографія / Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Мамчур В. А. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 374 с.

22. Сільське господарство України за 2019 рік: стат. зб. Київ : Держаналітінформ, 2020. 230 с.

23. Фурман І. В., Пронько Л. М. Формування державної програми підтримки підприємств-агровиробників України з урахуванням світового досвіду. *Економіка АПК*. 2019. № 11. С. 85-89.

24. Черевко Г. В. Державне регулювання діяльності агрохолдингів в умовах конкуренції в сільському господарстві. *Аграрна економіка*. 2019. Т. 12. № 1/2. С. 67-78.

25. Шабатура Т. С., Галицький О. М. Державне регулювання в контексті нарощення економічного потенціалу агропродовольчих підприємств України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 3. С. 89-99.

14. Osipova, A.A. (2019). Evoliutsiia ta sutnist derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho sektoru ekonomiky. *Sotsialno-ekonomychni zasady formuvannya ekonomichnoi systemy Ukrainy: monohrafiia* [Evolution and essence of state regulation of agrarian sector of economy. Economic and social situations of formation of economic system of Ukraine: monograph]. Uman [In Ukrainian].

15. Osipova, A.A. (2020). Analiz rezultativnosti derzhavnoi pidtrymky sikkohospodarskoho vyrobnitsva v Ukraini [The analysis of productivity of the state support of agricultural production in Ukraine]. *Naukovyi visnik Khersonskoho derzhavnoho universitetu. Seriia : Ekonomichni nauki*, 38, pp. 37-41. Retrieved from: <http://www.ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/646/637> [In Ukrainian].

16. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia finansovoi derzhavnoi pidtrymky subiektam maloho ta serednoho: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 sichnia 2020 r. # 28 [About the statement of the Order of granting of financial state support to subjects of small and average business: Resolution of the Cabinet of Ministry of Ukraine from January, 24th, 2020 No. 28]. Retrieved from: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

17. Pronko, L.M. & Kylik, N.M. (2019). Napriamy realizatsii derzhavnoi pidtrymky ahrarnoho sektoru ekonomiky v rynkovykh umovah [Directions of realisation of the state support of agrarian sector of economy in market conditions of managing]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytanja nauki i praktiki*, 1, pp. 23-32 [In Ukrainian].

18. Propozitsii Minekonomiki shchodo derzhavnoi pidtrymky ahrarnoi halusi na 2021-2023 rr. [Offers of the Ministry of Economics on the state support of agrarian branch on 2021-2023]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/nagranomu-komiteti-predstavili-programi-derzhpidtrimki-apk-na-2021-2023-roki> [In Ukrainian].

19. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Yo. & Zaiats, V.M. (2016). Rozvitok pidpriemnitstva i kooperatsii : institutsionalnyi aspekt : monohrafiia. [Business and cooperation development: institutional aspect: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

20. Lupenko, Yu.O., Shpykuliak, O.H. & Malik, M.Yo. (2017). Rozvitok malych ahrarnykh pidpriemstv u rynkovomu institutsiinomy seredovishchi: indykatory ta efektyvnist : monohrafiia. [Development of the small agrarian enterprises in the market institutional environment: indicators and efficiency: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

21. Malik, M.Yo., Shpykuliak, O.H. & Mamchur, V.A. (2019). Rozvitok silskohospodarskoi kooperatsii ta intehtatsiini protsesy v ahrarnomy sektori ekonomiky : monohrafiia [Development of agricultural cooperation and integration processes in agrarian sector of economy: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

22. Silske gospodarstvo Ukrainy za 2019 rik: zbirnyk [Agriculture of Ukraine for 2019 : collection]. Kyiv: Derzhanalitinform [In Ukrainian].

23. Furman, I.V. & Pronko, L.M. (2019). Formuvannya derzhavnoi prohramy pidtrymky pidpriemstv-ahrovrobnykiv Ukrainy z urahuvanniam svitovoho dosvidu [Formation of a government program of support of the enterprises - agrarian manufacturers of Ukraine taking into account world experience]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 85-89 [In Ukrainian].

24. Cherevko, H.V. (2019). Derzhavne rehukiuвання diialnosti ahroholdynhiv v ymovah konkurentstii v silskomu hospodarstvi [State regulation of activity of agrarian holdings in the conditions of a competition in agriculture]. *Ahrarna ekonomika*, vol. 12 (1/2), pp. 67-78 [In Ukrainian].

25. Shabatura, T.S. & Halitskyi, O.M. (2019). Derzhavne rehukiuвання v konteksti naroshchennia ekonomichnoho potentsialu ahroprodovolchih pidpriemstv Ukrainy [State regulation in a context of escalating of economic potential of the agrarian food enterprises of Ukraine]. *Naukovi zapiski Institutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 3, pp. 89-99 [In Ukrainian].

Rusaniuk V. V. State regulation of entrepreneurship development in the agricultural sector

The purpose of the article is to reveal the essence and main directions of state regulation of the development of entrepreneurship in the agricultural sector in modern conditions.

Research methods. The methodological basis of the study was a set of methods of scientific knowledge of the system and mechanism of state regulation of the development of entrepreneurship in the agricultural sector. The achievement of the goal was facilitated by general scientific methods: methods of empirical research (measurement, comparison, observation); methods of

theoretical research (analysis and synthesis); as well as local (specific) methods: methods of situation analysis (computational-constructive method).

Research results. It has been established that state regulation of the development of entrepreneurship in the agricultural sector is the integrity of the implemented protectionist measures that guarantee the financial, budgetary, legal, economic, investment security of the competitive functioning of business entities in a market environment in order to optimize the conditions and consequences of entrepreneurial activity, the formation of a decent level of food security of the state, adaptation of producers to modern conditions of instability and coronacrisis. It is substantiated that the financial costs for state support of agricultural producers should be at least 1% of the volume of agricultural production, but in reality they amount to 0.4%. It was revealed that agricultural producers do not have real tax support. It has been established that the implementation of the priority of state regulation of small business entities, individual entrepreneurs and households will only contribute to an increase in the integral efficiency of the use of budgetary funds.

Scientific novelty. The essence and main directions of state regulation of the development of entrepreneurship in the agricultural sector in modern conditions are disclosed and a methodological approach to substantiating the main directions of modification of state regulation that contributes to solving the problems of the functioning of entrepreneurship in the agricultural sector of the economy is proposed. Attention is focused on the main components of expenditures for programs of state support for the development of entrepreneurship in the agricultural sector for 2021-2023.

Practical significance. It is advisable to use the methodological approach as a base in the system of analysis of indicators of state regulation of entrepreneurship development in the agricultural sector according to the statistical reporting of business entities and macro-indicators of the socio-economic state of the country. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs.: 25.

Keywords: government regulation; governmental support; development of entrepreneurship; agricultural sector; agricultural enterprises; farms; cooperatives; the crisis; market.

Rusaniuk Vasyl Vasylovych - post-graduate student of the department of entrepreneurship, cooperation, and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)
E-mail: rusanyuk.ur@ukr.net

Русанюк В. В. Государственное регулирование развития предпринимательства в аграрном секторе

Цель статьи - раскрыть сущность и основные направления государственного регулирования развития предпринимательства в аграрном секторе в современных условиях.

Методика исследования. Методологической основой исследования стала совокупность методов научного познания системы и механизма государственного регулирования развития предпринимательства в аграрном секторе. Достижению цели способствовали общенаучные методы: эмпирической исследований (измерение, сравнение, наблюдение); теоретических исследований (анализ и синтез); а также локальные (специфические): анализа ситуации (расчетно-конструктивный метод).

Результаты исследования. Установлено, что государственное регулирование развития предпринимательства в аграрном секторе - целостность реализованных протекционистских мер, что гарантируют финансовую, бюджетную, правовую, экономическую, инвестиционную безопасность конкурентоспособного функционирования субъектов предпринимательства в рыночной среде с целью оптимизации условий и последствий предпринимательской деятельности, формирования достойного уровня продовольственной безопасности государства, адаптации товаропроизводителей к современным условиям нестабильности и коронакризиса. Обосновано, что финансовые затраты на государственную поддержку сельскохозяйственных товаропроизводителей должны составлять не менее 1% от объема выпуска сельскохозяйственной продукции, при настоящих 0,4%. Выявлено отсутствие реальной налоговой поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей. Установлено, что реализация приоритетности государственного регулирования малых субъектов предпринимательства, физических лиц-предпринимателей и домохозяйств будет только способствовать повышению интегральной эффективности использования бюджетных средств.

Элементы научной новизны. Раскрыты сущность и основные направления государственного регулирования развития предпринимательства в аграрном секторе в современных условиях и предложен методический подход к обоснованию основных направлений модификации государственного регулирования, что способствуют решению проблем функционирования предпринимательства в аграрном секторе экономики. Акцентировано внимание на основные составляющие расходов по программам государственной поддержки развития предпринимательства в аграрном секторе на 2021-2023 гг.

Практическая значимость. Методический подход целесообразно использовать как базу в системе анализа показателей государственного регулирования развития предпринимательства в аграрном секторе согласно данным статистической отчетности субъектов предпринимательства и макропоказателей социально-экономического состояния страны. Табл.: 1. Илл.: 1. Библиогр.: 25.

Ключевые слова: государственное регулирование; государственная поддержка; развитие предпринимательства; аграрный сектор; сельскохозяйственные предприятия; фермерские хозяйства; кооперативы; кризис; рынок.

Русанюк Василий Васильевич - аспирант отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: rusanyuk.ur@ukr.net

Статья надійшла до редакції 11.01.2021 р.

Фахове рецензування: 14.01.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Русанюк В. В. Державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 94 – 102. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101094>

Rusaniuk, V.V. (2021). Derzhavne rehuliuвання rozvytku pidpriemnytstva v ahrarnomu sektorі [State regulation of entrepreneurship development in the agricultural sector]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 94 – 102 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101094>

*